

3. Про загальний військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 04 квітня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
4. Про практику призначення військовослужбовцям покарання у виді тримання у дисциплінарному батальйоні: Постанова Пленуму Верховного Суду України №17 від 26 грудня 2003 року // Бюлетень законодавчої та юридичної практики. – 2004. – № 1. – С. 64-66.
5. Аналіз роботи суддів загальної юрисдикції у 2009 році (за даними судової статистики) // Вісник Верховного Суду України. – № 4. – С. 25-27.
6. Кирись Б.О. Тримання військовослужбовців у дисциплінарному батальйоні як спеціальний вид покарання у кримінальному праві / Б.О. Кирись // Вісник ЛДУВС. – 2004. – № 3. – С. 3-13.
7. Положення Про дисциплінарний батальйон у Збройних Силах України // Довідник міліціонера. – К., 2005. – С. 105-119.
8. Сокоринський Ю.В. Спеціальні військово-виправні установи / Ю.В. Сокоринський // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (11-12 лютого 2010 року), м. Бровари, – 2010. – С. 64-65.

УДК 343.241-058.56 (477)

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВАХ ДКВС УКРАЇНИ

Сюр С.В., викладач

Полицейсько фінансово-правова академія

Стаття присвячена громадському контролю як засобу виправлення і ресоціалізації засуджених у кримінально-виконавчих установах ДКВС України.

Ключові слова: громадський контроль, виправлення і ресоціалізація, засуджені, кримінально-виконавчі установи.

Сюр С.В. ОБЩЕСТВЕННЫЙ КОНТРОЛЬ КАК СПОСОБ ИСПРАВЛЕНИЯ И РЕСОЦИАЛИЗАЦИИ ОСУЖДЕННЫХ В УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНЫХ УЧЕРЕЖДЕНИЯХ ГУИС УКРАИНЫ / Полицейско финансово-правовая академия, Украина

Статья посвящена общественному контролю как способ исправления и ресоциализации осужденных в уголовно-исполнительных учреждениях ГУИС Украины.

Ключевые слова: общественный контроль, исправление и ресоциализация, осужденные, уголовно-исполнительные учреждения.

Syur S.V. SOCIAL CONTROL AS A BASIS FOR CORRECTION AND RESOCIALIZATION OF CONVICTS IN THE CORRECTIONAL INSTITUTIONS / Police finance and law academy, Ukraine

The article is dedicated to the social control as a basis for correction and re-socialization of convicts in the correctional institutions.

Key words: social control, correction and re-socialization, convicts, correctional institutions.

Громадський контроль як засіб виправлення і ресоціалізації засуджених дозволяє підвищити якість роботи персоналу органів і установ виконання покарань, і допомагає створити належну відкритість і прозорість у їх діяльності щодо виконання і відбування засудженими кримінальних покарань.

На наш погляд, досягнення такої мети нерозривно пов'язане з удосконаленням концептуальної основи і встановлення оптимального співвідношення обсягу контрольних повноважень інститутів громадянського суспільства взагалі, і персоналу органів і установ виконання покарань за поведінкою засуджених, зокрема.

Зі зміною політичної і соціально-економічної ситуації в країні, проведення потужної реформи пенітенціарної системи важливо персоналу ДКВС України забезпечити дотримання принципу законності в процесі виконання і відбування покарань, забезпечити надійну охорону прав, свобод, і законних інтересів засуджених, гарантованих їх Конституцією України та чинним кримінальним, кримінально-виконавчим законодавством.

Мета статті обумовлена новизною досліджуваного напрямку і практичною значимістю результатів громадського контролю як засобу виправлення і ресоціалізації засуджених.

Вагомі здобутки в розробку правових та організаційних аспектів громадського контролю внесли вітчизняні і зарубіжні вчені, зокрема: М.М. Бабаєв, Л.В. Багрій-Шахматов, Ю.В. Баулін, Є.М. Бодюл, О.В. Беца, І.Г. Богатирьов, В.О. Глушков, Т.А. Денисова, М.Г. Детков, О.М. Джужа, А.Ф. Зелінський, М.Й. Коржанський, В.О. Корчинський, О.М. Костенко, В.А. Львовичкін, О.І. Марцев, М.І. Мельник, М.П. Мелентьєв, П.П. Михайленко, О.Є. Наташев, І.С. Ной, В.П. Петков, О.Б. Пташинський, Г.О. Радов, О.Л. Ременсон, І.С. Сергєєв, В.М. Синьов, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников, В.П. Тихий, І.В. Шмаров, С.С. Яценко та ін.

Віддаючи належне їх досягненням та використовуючи їх у даній статті, ми не тільки розкриваємо їх певним чином, а на їх основі здійснюємо постановку нового наукового завдання щодо громадського контролю як засобу виправлення і ресоціалізації засуджених, яке до цього часу не було предметом наукового пошуку.

У зв'язку з цим виникає потреба в науковому обґрунтуванні, законодавчого закріплення компетенції громадського контролю як засобу виправлення і ресоціалізації, визначення його статусу, і механізму реалізації. Важливо наголосити, що в науці кримінально-виконавчого права громадський контроль як засіб виправлення і ресоціалізації ще не був предметом самостійного комплексного дослідження. Поряд із цим практика діяльності органів і установ виконання покарань вимагає від науки кримінально-виконавчого права обґрунтованих рекомендацій щодо реалізації громадського контролю як засобу виправлення і ресоціалізації засуджених.

Важливе місце в системі виправлення і ресоціалізації засуджених відводиться громадському контролю щодо їх умовно-дostroковового звільнення від відбування покарання. З одного боку, воно стосується осіб, які становлять меншу небезпеку, оскільки даний інститут застосовується лише до тих, хто, на думку суду, не потребує для свого виправлення повного відбування призначеного судом покарання, тобто засуджених, які характеризуються позитивно. Вірогідність вчинення ними повторних злочинів значно менша.

З іншого боку, ці особи звільнені достроково, внаслідок чого підготовка їх звільнення могла не проводитись. Це означає, що всі питання побутового та трудового влаштування вони повинні вирішувати самостійно. Водночас суд, застосовуючи умовно-дострокове звільнення, не покладає на засудженого виконання тих чи інших обов'язків, окрім одного – не вчинювати нових злочинів, внаслідок чого неможливо покласти здійснення контролю за такими особами на якийсь державний орган [5, 149].

У зв'язку з цим законодавець і передбачив обов'язкове встановлення за такими особами громадського контролю, здійснення якого покликане сприяти закріпленню результатів виправлення і ресоціалізації.

Таким чином, громадський контроль за умовно-достроково звільненими від відбування покарання протягом невідбутої його частини – це діяльність громадян, які об'єднались у громадські та інші неприбуткові організації, для здійснення контролю за поведінкою осіб, умовно-достроково звільнених від відбування покарання. Завданням громадського контролю за особами, умовно-достроково звільненими від відбування покарання, є забезпечення належної реалізації правообмежень, що випливають з наявності судимості, закріплення результатів виправлення і ресоціалізації, дотримання цими особами встановленого в суспільстві правопорядку, недопущення вчинення ними повторних злочинів.

Встановлення громадського контролю (як і будь-якого контролю взагалі) неминуче зачіпає суб'єктивні права осіб, щодо яких він встановлюється, та в певному обсязі обмежує їх особисту свободу. Так, наприклад, у необхідних випадках громадські організації чи трудові колективи можуть вимагати від звільнених звіту про поведінку в побуті та дотримання трудової

дисципліни. Обмеження особистої свободи, рівно як і застосування заходів державного та громадського примусу у випадку неналежного виконання звільненим своїх обов'язків, базуються на законі. Тому суворе дотримання законності, охорона прав, свобод і законних інтересів особи, що перебуває у сфері даної форми контролю, з боку уповноважених на це громадських організацій має важливе значення.

Закон передбачає необхідність наявності таких підстав для здійснення громадського контролю: а) факт засудження особи до певного строкового покарання в результаті вступу вироку в законну силу; б) факт умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Як відомо, з моменту вступу обвинувального вироку в законну силу особа вважається судимою до закінчення встановленого законом строку або винесення судом постанови про її зняття. Іншими словами, загальні підстави для здійснення контролю за поведінкою звільненого базуються на судимості.

Однак наявність судимості сама по собі ще не створює підстав для обмеження суб'єктивних прав особи, контролю за нею. Вона породжує загально правові наслідки для звільненого від покарання лише в тому випадку, коли це прямо вказано в законі. Безпосередні правові підстави громадського контролю за звільненим залежать від факту звільнення його умовно-достроково від відбування покарання. Ініціатива у встановленні громадського контролю може виходити як від органів місцевого самоврядування, спостережних комісій, так і безпосередньо від трудових колективів та громадських організацій [8, 35].

Контрольні функції за особами, звільненими умовно-достроково від відбування покарання, здійснюють також органи внутрішніх справ, у тому числі профілактичні служби, кримінальна міліція зі справ неповнолітніх та дільничні інспектори міліції, а також інші служби, що стикаються з даними особами за родом своєї діяльності. Відповідно до Прикінцевих положень КВК України, до 2009 року облік таких осіб та контроль за їх поведінкою планується покласти на кримінально-виконавчу інспекцію.

Стаття 161 КВК України визначає не тільки суб'єктів здійснення громадського контролю, а й встановлює певні форми та межі його здійснення. Так, функція організації громадського контролю та виховної роботи покладається на спостережні комісії. Надання цих повноважень саме спостережним комісіям пов'язане з необхідністю забезпечення єдності у формах та методах контролю за умовно-достроково звільненими як за місцем роботи, так і за місцем проживання таких осіб, а також попередження їх антисуспільної поведінки [2]

Керівна роль спостережних комісій сприяє активізації роботи громадських організацій та трудових колективів у здійсненні контролю за умовно-достроково звільненими та їх вихованню. Безпосереднє здійснення громадського контролю покладається на громадські організації, центри соціальних служб для молоді, служби у справах неповнолітніх та трудові колективи. Такий контроль може здійснюватись спеціально призначеними за їх згодою представниками [7, 29].

Громадський контроль вищевказаних органів та установ полягає в тому, що їх члени всебічно сприяють у трудовому та побутовому влаштуванні умовно-достроково звільнених, надаючи їм роботу на своєму підприємстві. Культурно-просвітницькі установи допомагають організувати проведення культурно-масової роботи. а навчальні заклади сприяють організації загальноосвітнього та професійно-технічного навчання цих осіб.

Незалежно від призначення представника, що безпосередньо здійснює громадський контроль, усі члени трудового колективу або громадської організації, котрий узяв на себе функцію такого контролю, повинні брати активну участь у виправленні та ресоціалізації засудженого, проводити з ним виховну роботу. Дана діяльність здійснюється в тісному контакті зі спостережними комісіями, службами у справах неповнолітніх та центрами соціальних служб для молоді.

Окрема роль у здійсненні громадського контролю відведена громадським вихователям неповнолітніх. Інститут громадських вихователів створений з метою підвищення ролі громадськості у вихованні неповнолітніх, які вчинили злочини. Громадські вихователі входять до складу служб у справах неповнолітніх. Основна задача громадських вихователів – надання

допомоги батькам або особам, що їх замінюють, у виправленні та ресоціалізації неповнолітніх, звільнених умовно-достроково.

Суб'єкти громадського контролю за поведінкою звільнених наділені певними повноваженнями по застосуванню до таких осіб заходів громадського впливу, передбачених ст.162 КВК України. Так, до умовно-достроково звільнених від відбування покарання осіб, які ухиляються від громадського контролю, збори трудового колективу або громадська організація можуть застосовувати захід впливу у виді громадського попередження [2].

Громадське попередження представляє собою захід впливу, що застосовується до умовно-достроково звільнених за порушення ними обов'язків, пов'язаних з таким звільненням та судимістю, зокрема, ухиленням від громадського контролю. Громадське попередження є мірою відповідальності, що застосовується з метою виховання таких осіб та підтримання дисципліни. Це обумовлено і тією обставиною, що особа, яка звільнилась умовно-достроково, бере на себе певні обов'язки [3, 23].

Громадське попередження може бути застосоване трудовим колективом не тільки за ухилення від громадського контролю, а й за порушення трудової дисципліни. За Кодексом законів про працю України (ст.152) власник або уповноважений ним орган може замість накладення дисциплінарного стягнення передати питання про порушення працівником трудової дисципліни на розгляд трудового колективу або його органу.

Останній має право застосувати до порушника громадське попередження або інші громадські стягнення. Передбачені відповідним статутом чи положенням (зокрема, осуд, зауваження, догана тощо). Громадське попередження (а також і інші заходи громадського стягнення) враховується при визнанні особи такою, що систематично ухиляється від громадського контролю та порушує трудову дисципліну.

Законом не визначається, у якій формі застосовується громадське попередження. Тому видається, що воно може бути винесено як в усній формі з зазначенням про це у протоколі зборів членів громадської організації чи трудового колективу, так і у письмовій формі шляхом складання відповідної постанови та оголошення її підконтрольній особі.

Ми підтримуємо позицію Т. Маляренко, що найсуворішим заходом громадського впливу на правопорушника є внесення клопотання до органу внутрішніх справ про встановлення за ним адміністративного нагляду. Проте такі крайні заходи впливу можуть бути застосовані тільки щодо умовно-достроково звільненої особи, яка відбувала покарання у виді позбавлення волі за тяжкий або особливо тяжкий злочин чи була двічі засуджена до позбавлення волі за умисні злочини, у разі систематичного порушення громадського порядку [6, 28].

Систематичне порушення громадського порядку має місце в тому випадку, якщо особа, яка відноситься до вищевказаної категорії, незважаючи на попередження громадської організації, трудового колективу або органу внутрішніх справ продовжує порушувати громадський порядок і права інших громадян, учиняє інші правопорушення, за які чинним законодавством встановлена адміністративна відповідальність.

Узагальнення вищевикладеного дозволяє зробити висновок, що громадський контроль як засіб виправлення і ресоціалізації обумовлений рішенням наступних завдань:

- по-перше, громадський контроль як засіб виправлення і ресоціалізації засуджених визнається наукою кримінально-виконавчого права як актуальна малодосліджена проблема;
- по-друге, громадський контроль був введений у кримінально-виконавче законодавство 11 липня 2003 року, тому виникає нагальна потреба в розробці механізму його дієвості;
- по-третє, потребує формування науково обґрунтованої теоретичної моделі громадського контролю ;
- по-четверте, визначення місця і ролі громадського контролю в пенітенціарній системі як засобу виправлення і ресоціалізації засуджених;
- по-п'яте, закріплення в чинному законодавстві оптимальних правових і організаційних параметрів системи громадського контролю за процесом виправлення і ресоціалізації засуджених.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 240 с.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 берез. 2010 р. – К.: ПАЛИВОДА. В., 2010. – 96 с.
3. Богатирьов І.Г. Про створення системи ресоціалізації засуджених / І.Г. Богатирьов // Пробл. пенітенц. теорії і практики: Бюл-нь Київськ. ін-ту внутр. справ. – К., – 1998. – № 3. – С. 22-28.
4. Виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, та основи пробації: курс лекцій / [І.Г. Богатирьов, О.І. Богатирьова, І.В. Іваньков та ін.]. – Львів-Ів.-Франківськ., 2007. – 336 с.
5. Кримінально-виконавче право України: підручник / За ред. О.М. Джужи. – К.: Атіка, 2010. – 756 с.
6. Маляренко Т. Про покарання за новим Кримінальним кодексом України / Т. Маляренко. – К.: Фонд «Правова ініціатива», 2003.– 156 с.
7. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / А.П. Гель, О.Г. Колб, В.О. Корчинський [та ін.]; за заг. ред. А.Х. Степанюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
8. Яковець І. Про деякі аспекти концепції державної політики у сфері виконання покарань / І. Яковець // Іформаційний бюлетень. – АСПЕКТ Д. – 2007. – № 1. – С. 33-36.

УДК 343.265-056.26

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЗАСУДЖЕНИХ-ІНВАЛІДІВ ПІСЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ З ВИПРАВНИХ УСТАНОВ

Латінова О.К., ад'юнкт

Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Дідоренка

Стаття присвячена соціальній адаптації засуджених-інвалідів після звільнення з виправних установ ДКВС України.

Ключові слова: соціальна адаптація, засуджені-інваліди, звільнення, виправна установа.

Латінова О.К. СОЦИАЛЬНАЯ АДАПТАЦИЯ ОСУЖДЕННЫХ-ИНВАЛИДОВ ПОСЛЕ ОСВОБОЖДЕНИЯ ИЗ ИСПРАВИТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ / Луганский государственный университет внутренних дел им. Дидоренко, Украина

Статья посвящена социальной адаптации осужденных-инвалидов после освобождения из исправительных учреждений ГУИС Украины.

Ключевые слова: социальная адаптация, осужденные-инвалиды, освобождение, исправительное учреждение.

Latinova O.K. SOCIAL ADAPTATION OF CONVICTS WITH DISABILITIES AFTER EXEMPTION FROM CORRECTIONAL INSTITUTIONS / Lougansk state university of internal affairs of Didorenko, Ukraine

The article is devoted to social adaptation of convicts with disabilities after exemption from correctional institutions.

Key words: social adaptation, convicted with disabilities, exemption, correctional institutions.

Слід констатувати, що питання соціальної адаптації засуджених-інвалідів після звільнення з виправних установ України не одержали належного висвітлення в науковій літературі. Основні дослідження спрямовані на визначення поняття і механізму соціальної адаптації засуджених після звільнення з виправної установи (ВУ), не акцентуючи увагу на особистості й організаційно-правових особливостях такої категорії, як засуджені-інваліди. Враховуючи те, що соціальна адаптація засуджених-інвалідів регламентується комплексом законодавчих та галузевих нормативно-правових актів, її ефективність залежить від економічних, правових,